UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
CZU 343.72(043.2)

SELEVESTRU Irina

RĂSPUNDEREA PENALĂ PENTRU DELAPIDAREA AVERII STRĂINE

Specialitatea 554.01 – Drept penal şi execuţional penal

Autoreferatul tezei de doctor în drept

Chişinău, 2016

Teza a fost elaborată în cadrul Departamentului Drept Penal al Facultăţii de Drept a Universităţii de Stat din Moldova

Conducător ştiinţific:

BRÎNZA Sergiu, doctor habilitat în drept, profesor universitar, specialitatea 554.01 – Drept penal şi execuţional penal

Referenţi oficiali:

1. **TOADER Tudorel,** doctor în drept, profesor universitar, România
2. **BUJOR Valeriu,** doctor în drept, profesor universitar

Componenţa Consiliului Ştiinţific Specializat:

1. **BARBĂNEAGRĂ Alexei, preşedinte**, doctor habilitat în drept, profesor universitar
2. **STATI Vitalie, secretar ştiinţific**, doctor în drept, conferenţiar universitar
3. **GHEORGHIŢĂ Mihai**, doctor habilitat în drept, profesor universitar
4. **GRAMA Mariana**, doctor în drept, conferenţiar universitar
5. **MORARU Victor**, doctor în drept, profesor universitar
6. **ULIANOVSCHI Xenofon**, doctor habilitat în drept, conferenţiar universitar

Susţinerea va avea loc la „___” _____ 2016, ora ____, în şedinţa Consiliului Ştiinţific Specializat D 30.554.01-19 din cadrul Universităţii de Stat din Moldova (MD 2009, Republica Moldova, mun. Chişinău, str. A.Mateevici, 60, bloc IV, aula 222).

Teza de doctor şi autoreferatul pot fi consultate pe pagina Web a CNAA (http://www.cnaa.acad.md), la Biblioteca Universităţii de Stat din Moldova şi la Biblioteca Naţională a Republicii Moldova.

Autoreferatul a fost expediat la „___” _____ 2016.

Secretar ştiinţific al
Consiliului Ştiinţific Specializat,
dr., conf. univ.

Conducător ştiinţific,
dr. hab., prof. univ. **BRÎNZA Sergiu**

Autor: **SELEVESTRU Irina**

© SELEVESTRU Irina, 2016

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei. În Republica Moldova, numărul de infracțiuni prevăzute la art.191 CP RM, înregistrate în ultimii ani, se cifrează la: 357 – în anul 2010; 394 – în anul 2011; 419 – în anul 2012; 368 – în anul 2013; 377 – în anul 2014; 237 – în primele cinci luni ale anului 2015. Raportat la numărul total al infracțiunilor contra patrimoniului, numărul infracțiunilor specificate la art.191 CP RM reprezintă doar aproximativ 2-3%. Totuși, să nu uităm că infracțiunile contra patrimoniului reprezintă nu mai puțin de 50% din numărul tuturor infracțiunilor înregistrate. În afară de aceasta, în comparație cu alte infracțiuni contra patrimoniului, cele prevăzute la art.191 CP RM nu sunt mai puțin periculoase sub aspect social.

De asemenea, atragem atenția asupra imperfecțiunilor ce denaturează, în opinia noastră, dispozițiile art.191 CP RM: 1) nu este clar de ce legiuitorul insistă să intituleze acest articol nu „Delapidarea", ci „Delapidarea averii străine". În acest mod, se creează impresia că ar fi posibilă răspunderea şi pentru delapidarea propriei averi. Pentru comparație, consemnăm că denumirile art.186-188, 190 și 192 CP RM nu conțin sintagma „averii străine"; 2) nu este clar dacă noțiunea „însușirea ilegală" din dispoziția de la alin.(1) art.191 CP RM are același înțeles ca și termenul „sustragere" din dispozițiile de la art.186-188 și 192 CP RM; 3) există o serie de neclarități privind întinderea și conținutul sintagmei „încredinţate în administrarea vinovatului" din dispoziția de la alin.(1) art.191 CP RM. În plus, completarea art.191 CP RM, operată la 25.07.2014, a adăugat conotații noi concepției puse la baza incriminării faptelor reunite sub denumirea de delapidare a averii străine. Or, scopul principal al remanierii legislative în cauză îl constituie prevenirea și combaterea fenomenului raider în sistemul bancar. Aceasta nu poate să nu sporească însemnătatea apărării penale a ordinii de drept împotriva infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM.

Descrierea situaţiei în domeniul de cercetare şi identificarea problemelor de cercetare. Printre oamenii de știință care au cercetat problema răspunderii penale pentru delapidarea averii străine se numără: A.Borodac, S.Brînza, L.Gîrla, C.Miron-Popa, A.Slabcenco, V.Stati, Iu.Tabarcea, N.Ursu, I.Zaporojan, A.Zosim (*Republica Moldova*); V.Cioclei, C.Duvac, O.Pop, F.Popa, M.Popescu (*România*); O.V. Belokurov, S.V. Borisov, O.I. Godunov, N.D. Eriaşvili, I.O. Selivanov, D.Iu. Skripnikov, E.R. Hakimova, A.V. Şulga (*Federaţia Rusă*) etc. Lucrările acestor autori consacraţi reprezintă baza teoretică a investigaţiei. Prezenta lucrare vine să întregească studiile întreprinse anterior în domeniu, evidenţiind unele tendinţe şi aspecte noi, specifice pentru etapa actuală de dezvoltare a societăţii.

Monitorizarea gradului de studiere a temei investigate ne permite să afirmăm că nivelul de elaborare a concepţiei privind răspunderea pentru infracţiunile prevăzute la art.191 CP RM nu poate fi recunoscut pe deplin satisfăcător. Această stare de lucruri are următoarele cauze: nu au fost suficient relevate trăsăturile caracteristice ale obiectului juridic şi ale obiectului material în cazul infracţiunilor specificate la art.191 CP RM; nu au fost stabilite pe deplin notele distinctive ale victimei infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM; nu a fost efectuată o demonstrare deplin de convingătoare a faptului că infracțiunile specificate la art.191 CP RM sunt infracțiuni săvârșite prin sustragere etc.

Scopul şi obiectivele tezei. Scopul tezei constă în aprofundarea concepţiei de aplicare a răspunderii pentru infracţiunile specificate la art.191 CP RM în condiţiile în care apărarea penală a patrimoniului capătă noi valențe pe fondul dificultăților legate de depășirea crizei social-economice și al tergiversării implementării reformelor structurale asumate de autoritățile din Republica Moldova. De asemenea, scopul nostru rezidă în identificarea vulnerabilităților ce caracterizează actualul sistem de apărare penală a ordinii de drept împotriva infracţiunilor prevăzute la art.191 CP RM, urmând a fi recomandate măsuri menite să optimizeze reglementările în materie.

Atingerea scopului propus presupune realizarea următoarelor obiective: elucidarea locului infracţiunilor specificate la art.191 CP RM în sistemul infracțiunilor contra patrimoniului; interpretarea conformă cu principiul legalității a dispozițiilor de la art.191 CP RM; formularea regulilor de calificare a faptelor în baza art.191 CP RM; analiza juridică a elementelor constitutive şi a circumstanţelor agravante ale infracţiunilor prevăzute la art.191 CP RM; stabilirea asemănărilor şi deosebirilor dintre infracţiunile prevăzute la art.191 CP RM şi infracțiunile adiacente etc.

Metodologia cercetării ştiinţifice. Pentru realizarea scopului şi obiectivelor trasate, în calitate de metode de cercetare au fost utilizate metoda logică, metoda istorică, metoda comparativă etc. Cercetările întreprinse se bazează pe studierea doctrinei şi legislaţiei existente în materie. La realizarea investigației drept punct de reper a servit legislația penală a Republicii Moldova şi a altor state (Argentina, Bahrain, Belgia, Birmania, Brunei, Danemarca, Elveția, Federația Rusă, Franța, Georgia, Germania, Lituania, Macedonia, Mongolia, Muntenegru, Olanda, Pakistan, Polonia, România, Serbia, Slovenia, Spania, Suedia, Turcia, Yemen etc.). De asemenea, au fost studiate hotărârile judiciare în materie pronunțate în Republica Moldova.

Noutatea şi originalitatea ştiinţifică. Caracterul novator al rezultatelor obţinute este determinat de faptul că teza prezentată spre susținere se

numără printre primele încercări de a efectua o investigare temeinică a infracţiunilor specificate la art.191 CP RM. Pe acest suport, au fost formulate concluzii şi recomandări teoretice în vederea perfecţionării continue a legislaţiei.

Considerăm că aportul nostru la ridicarea gradului de investigaţie a celor mai controversate probleme ale ştiinţei şi practicii dreptului penal vizând infracţiunile prevăzute la art.191 CP RM se exprimă în: relevarea trăsăturilor caracteristice ale obiectului juridic şi ale obiectului material în cazul acestor infracţiuni; stabilirea notelor distinctive ale victimei infracţiunilor specificate la art.191 CP RM; demonstrarea faptului că aceste infracţiuni fac parte din rândul infracţiunilor săvârşite prin sustragere; identificarea conţinutului laturii obiective a infracţiunilor prevăzute la art.191 CP RM etc.

Problema ştiinţifică importantă rezolvată rezidă în elaborarea instrumentarului de interpretare a dispoziţiilor art.191 CP RM, fapt care a condus la clarificarea pentru teoreticienii şi practicienii din domeniul dreptului penal a condiţiilor de aplicabilitate a acestui articol, în vederea calificării corecte a faptelor în baza art.191 CP RM.

Semnificaţia teoretică a lucrării constă în definirea bazelor conceptuale ale studiului de drept penal al răspunderii pentru infracţiunile prevăzute la art.191 CP RM; în sistematizarea abordărilor teoretice referitoare la stabilirea elementelor constitutive şi a circumstanţelor agravante ale infracţiunilor specificate la art.191 CP RM etc.

Valoarea aplicativă a lucrării se exprimă în următoarele: 1) concepţiile ştiinţifice expuse în cadrul lucrării prezintă un real interes atât pentru ştiinţa naţională a dreptului penal, cât şi pentru legiuitorul moldovean; 2) elementele cu relevanţă juridică ale infracţiunilor prevăzute la art.191 CP RM, tălmăcirea noţiunilor utilizate în acest articol, precum şi criteriile de disociere a faptelor conexe propuse au o importanţă considerabilă pentru aplicarea corectă a art.191 CP RM în practica judiciară, dar şi pentru dezvoltarea continuă a concepţiilor ştiinţifice asupra problemelor consemnate; 3) interpretarea conformă cu principiul legalităţii a dispoziţiilor de la art.191 CP RM va contribui la dezvoltarea discuţiei ştiinţifice pe marginea calificării corecte a faptelor în baza acestui articol etc.

Rezultatele ştiinţifice principale înaintate spre susţinere: relevarea trăsăturilor caracteristice ale obiectului juridic şi ale obiectului material în cazul infracţiunilor specificate la art.191 CP RM; stabilirea notelor distinctive ale victimei infracţiunilor prevăzute la art.191 CP RM; demonstrarea faptului că infracţiunile specificate la art.191 CP RM sunt infracţiuni săvârşite prin sustragere etc.

Implementarea rezultatelor ştiinţifice vizează: contribuirea la eficientizarea proiectelor didactice şi a curriculelor în materie de drept penal, reflectând tema răspunderii penale pentru infracţiunile prevăzute la art.191 CP RM; elaborarea de publicaţii ştiinţifice cu caracter de îndrumare pentru cadrele didactice, studenţi, masteranzi, doctoranzi.

Aprobarea rezultatelor. Concepţiile şi concluziile de bază ale tezei au fost expuse în cadrul a 8 publicaţii ştiinţifice. De asemenea, ele au constituit subiectul discuţiilor purtate la şedinţele Catedrei Drept Penal şi Criminologie a Universităţii de Stat din Moldova în anii 2013-2015. În acelaşi timp, unele idei, constituind rezultatul cercetării, au fost prezentate la Conferinţa ştiinţifică naţională cu participare internaţională cu genericul „Integrare prin cercetare și inovare" (Chișinău, 10-11 noiembrie 2015).

Publicaţii la tema tezei: 8 lucrări ştiinţifice.

Volumul şi structura tezei: 146 pagini text de bază ce cuprinde: Introducere, 4 capitole, concluzii şi recomandări; bibliografia din 497 titluri; declaraţia privind asumarea răspunderii; CV-ul autorului.

Cuvinte-cheie: delapidarea averii străine; sustragere; posesie; bunuri încredințate în administrare; scop de cupiditate; administrator; administrator al băncii.

CONŢINUTUL TEZEI

În **Introducere** este argumentată actualitatea şi importanţa problemei abordate, sunt formulate scopul şi obiectivele tezei, sunt concretizate noutatea ştiinţifică a rezultatelor obţinute, importanţa teoretică şi valoarea aplicativă a lucrării, aprobarea rezultatelor, fiind punctat sumarul compartimentelor tezei.

În **Capitolul 1** ***„Analiza situaţiei în ştiinţa dreptului penal privind răspunderea pentru infracţiunile reunite sub denumirea de delapidare a averii străine"*** este efectuată analiza materialelor ştiinţifice la tema tezei, publicate în ţară şi peste hotare. O atenţie deosebită se acordă publicaţiilor din ultimii ani. Examinarea se face în consecutivitate cronologică. La concret, au fost analizate lucrările următorilor autori: V.Cioclei, C.Duvac, O.Pop, F.Popa, M.Popescu (*România*); O.V. Belokurov, S.V. Borisov, O.I. Godunov, N.D. Eriaşvili, I.O. Selivanov, D.Iu. Skripnikov, E.R. Hakimova, A.V. Şulga (*Federaţia Rusă*) etc. Un spaţiu aparte se acordă analizei materialelor ştiinţifice la tema tezei publicate în Republica Moldova, care au fost elaborate de: A.Borodac, S.Brînza, L.Gîrla, C.Miron-Popa, A.Slabcenco, V.Stati, Iu.Tabarcea, N.Ursu, I.Zaporojan, A.Zosim. Acestea înscriu:

• monografia elaborată de *O.Pop* în 2002 [6].

Una dintre poziţiile acestui autor (în cazul în care ar fi adaptată cadrului reglementar din Republica Moldova) ar avea următorul conţinut: în situaţia infracţiunilor prevăzute la art.191 CP RM, limita de jos a tentativei constă în începerea acţiunii de însuşire ilegală. De exemplu, aşezarea unor mărfuri într-un loc prin care ar putea fi uşor scoase din unitatea în care activează făptuitorul (la poarta unităţii, lângă un zid peste care ar urma să fie aruncate etc.), constituie început de executare.

Ne raliem acestei poziţii. Ea ne ajută să stabilim linia de demarcare dintre pregătirea de infracţiunile prevăzute la art.191 CP RM şi tentativa la aceste infracţiuni.

În altă privinţă, O.Pop afirmă: simpla presupunere că lipsa unui bun s-ar datora unei sustrageri nu constituie o dovadă a legăturii cauzale dintre pretinsa sustragere şi acea lipsă. Pentru existenţa legăturii cauzale, este imperios să se facă o verificare de fapt; simpla verificare scriptică nu dovedeşte că realitatea este aceeaşi. Această afirmaţie diferă de opinia doctrinară, conform căreia legătura cauzală rezultă *ex re*, adică din însăşi desfăşurarea acţiunii.

Considerăm că părerea emisă de O.Pop atestă importanţa determinării legăturii cauzale dintre fapta prejudiciabilă şi urmările prejudiciabile. În analiza pe care o vom efectua în compartimentul 2.2 al tezei această părere va fi confirmată prin unele sentinţe şi decizii privitoare la aplicarea art.191 CP RM;

• lucrarea avându-i ca autori pe *A.Barbăneagră, V.Berliba, M.Bârgău* şi alţii ce datează din anul 2003 [4].

Lectura lucrării în cauză ne ajută, printre altele, să ajungem la concluzia că latura subiectivă a infracţiunilor prevăzute la art.191 CP RM se caracterizează, în primul rând, prin vinovăţie sub formă de intenţie directă; în afară de aceasta, că la calificare este obligatorie stabilirea scopului special – a scopului de cupiditate.

De asemenea, sprijinim punctul de vedere exprimat în cadrul lucrării examinate, potrivit căruia scopul infracţiunii are un caracter obligatoriu în planul reţinerii la calificare a uneia dintre infracţiunile specificate la art.191 CP RM. Or, în literatura de specialitate sunt exprimate şi alte două opinii, pe care nu le susţinem. În conformitate cu acestea, în planul reţinerii la calificare a oricăreia dintre infracţiunile specificate la art.191 CP RM, au un caracter obligatoriu: 1) atât motivul infracţiunii, cât şi scopul infracţiunii; 2) doar motivul infracţiunii;

• articolul ştiinţific al lui *M.Popescu* şi *F.Popa* publicat în 2003 [7].

Printre altele, aceşti autori consideră că bunuri încredinţate în administrarea făptuitorului sunt nu doar bunurile transmise acestuia în baza unui document, dar şi bunurile transmise fără o perfectare documentară (de exemplu, în cazul executării obligaţiilor de muncă, al încheierii unor contracte de drept civil în formă verbală etc.). Fiind de acord cu această viziune, reafirmăm că, în cazul infracţiunilor specificate la art.191 CP RM, forma scrisă a actului juridic, prin care se face încredinţarea bunurilor în administrarea făptuitorului, nu în toate cazurile este necesară. Forma scrisă este necesară doar atunci când o cere legea.

Referindu-se la infracţiunile corespondente cu cele specificate la art.191 CP RM prevăzute de legea penală maghiară, M.Popescu şi F.Popa susţin: terţa persoană, care nu are nicio legătură cu bunul încredinţat făptuitorului, dar care îl ajută la însuşirea fără drept a acestuia, este considerată complice. Pe această cale, deducem că cel care nu are calitatea specială de administrator nu poate fi (co)autor al infracţiunilor prevăzute la art.191 CP RM. Acţiunile de genul folosirii unui document fals sau al falsificării unor informaţii depăşesc latura obiectivă a infracţiunilor prevăzute la art.191 CP RM. În contextul respectivelor infracţiuni, asemenea acţiuni constituie nu (co)autoratul, ci complicitatea;

• lucrarea elaborată de *S.Brînza, X.Ulianovschi, V.Stati* şi alţi autori, care a ieşit de sub tipar în 2005 [2].

Printre altele, în cadrul lucrării investigate se afirmă: acţiunea prejudiciabilă în cazul delapidării averii străine (art.191 CP RM) este reprezentată de termenul „luare", nu de termenul „trecere". Această afirmaţie ne ajută să formulăm concluzia, potrivit căreia luarea, reprezentând acţiunea prejudiciabilă din cadrul infracţiunilor prevăzute la art.191 CP RM, poate să nu presupună deplasarea în spaţiu a bunului victimei; scoaterea bunului din sfera de stăpânire a victimei poate avea un caracter doar juridic. Or, în condiţiile în care bunurile victimei deja se află în posesia legală a făptuitorului, acestuia îi poate fi mai propice nu să le deplaseze dintr-un loc în altul, ci să le departajeze juridic de restul bunurilor victimei.

Din aceeaşi lucrare aflăm că obiectul juridic special al infracţiunilor specificate la art.191 CP RM are un caracter multiplu. Explicaţia este că, în cazul acestor infracţiuni, printr-o singură acţiune (nu însă printr-un sistem de acţiuni, ca în cazul infracţiunilor complexe) se aduce atingere mai multor valori sociale speciale (şi, implicit, relaţiilor sociale aferente). Această poziţie înlesneşte analiza structurii şi conţinutului obiectului juridic special al infracţiunilor prevăzute la art.191 CP RM, pe care o efectuăm în compartimentul 2.1 al prezentei teze. De asemenea, prezintă valoare reliefarea

condiţiilor privind încredinţarea bunurilor victimei în administrarea subiectului respectivelor infracţiuni. Deşi nu acceptăm *in toto* viziunea referitoare la aceste condiţii, susţinem concepţia pusă la baza lor. Ca urmare, în compartimentul 2.1 al tezei de faţă relevăm cinci caracteristici obligatorii ale obiectului material al infracţiunilor reunite sub denumirea de delapidare a averii străine, caracteristici care rezultă din sintagma „încredinţate în administrarea făptuitorului" utilizată în art.191 CP RM;

• lucrarea elaborată de *A.Barbăneagră, V.Berliba, C.Gurschi* şi alţi autori publicată în 2005 [1].

Este consemnabilă poziţia, enunţată în cadrul acestei lucrări, cu privire la caracterul obligatoriu al mobilităţii bunurilor privite ca obiect material al infracţiunilor prevăzute la art.190 CP RM. Or, aşa cum se va putea vedea în compartimentul 2.1 al tezei, în literatura de specialitate există şi opinii (pe care nu le susţinem), în corespundere cu care obiectul material al respectivelor infracţiuni îl reprezintă bunurile străine mobile sau imobile. De asemenea, în practica judiciară autohtonă atestăm speţe în care se consideră că bunurile imobile pot reprezenta obiectul material al infracţiunilor specificate la art.191 CP RM.

De asemenea, în cadrul lucrării examinate se menţionează că infracţiunile prevăzute la art.191 CP RM presupun folosirea sau traficarea de bunuri pe care făptuitorul le administrează. În compartimentul 2.2 al tezei constatăm că termenii „folosire" şi „traficare" reflectă realitatea juridică reglementată de art.295 CP Rom. Din perspectiva art.191 CP RM, aceşti termeni caracterizează nu săvârşirea infracţiunii, ci epuizarea infracţiunii. Nu este exclus ca în cazul unor bunuri consumptibile, încredinţate în administrarea făptuitorului, folosirea sau dispunerea ilegală de acestea să se caracterizeze prin spontaneitate. În aceste împrejurări, momentul de consumare a infracţiunilor prevăzute la art.191 CP RM va coincide cu momentul de epuizare a acestora. Însă, chiar şi în astfel de împrejurări, nu vom putea susţine că respectivele infracţiuni se consumă în momentul folosirii sau dispunerii ilegale de bunurile victimei. Aceasta pentru că, în planul calificării oricărei infracţiuni, este relevant momentul de consumare, nu momentul de epuizare a acesteia.

• articolele ştiinţifice ale lui *I.Zaporojan* elaborate în perioada anilor 2005-2007 [16]-[23].

Inter alia, merită atenţie următoarea teză ce-i aparţine lui I.Zaporojan: încredinţarea bunurilor are un temei de drept, şi nu unul de fapt; în aceste condiţii, nu se mai poate afirma că încredinţarea bunurilor presupune exercitarea prerogativelor de către făptuitor, atunci când acesta stăpâneşte bunurile

de facto. Menționăm că această teză ne-a influențat să ajungem la următoarea concluzie: în cazul în care funcţia de răspundere a făptuitorului, raporturile contractuale sau însărcinarea specială din partea făptuitorului nu presupun forma scrisă a încredințării bunurilor în administrarea făptuitorului, nu există niciun impediment în calea aplicării art.191 CP RM.

La fel, agreăm următoarea părere a lui I.Zaporojan: legiuitorul moldovean folosește drept interschimbabili termenii „însușire" şi „sustragere", ceea ce contravine canoanelor legisticii formale, conform cărora pe parcursul unui act legislativ aceeaşi noţiune trebuie redată printr-un singur termen. Confirmăm că la elaborarea dispoziției de la alin.(1) art.191 CP RM această regulă nu a fost respectată. Tocmai de aceea, în compartimentul 2.2 al tezei propunem modificarea acestei dispoziții după cum urmează: sintagma „însușirea ilegală" să fie substituită prin cuvântul „sustragerea".

O altă contribuție importantă a lui I.Zaporojan consistă în stabilirea momentului de consumare a infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM. Din această perspectivă, I.Zaporojan are dreptate atunci când susține: în cazul luării fizice a bunurilor statice, singura lor ridicare de la locul în care se află încă nu semnifică consumarea sustragerii. Or, deoarece bunurile încredinţate se află pe un teritoriu păzit, posibilitatea reală de a le folosi sau a dispune de ele poate să apară numai în afara acestui teritoriu. În consecinţă, şi momentul de consumare a sustragerii bunurilor respective va coincide cu apariţia unei astfel de posibilităţi. Bunurile scoase din posesia legitimă pot să se găsească ascunse mult timp pe teritoriul păzit. Iată de ce, poate exista un decalaj mare de timp între momentul de deposedare şi momentul de imposedare;

• autoreferatul tezei de doctor în drept susținute în 2008 de către *D.Iu. Skripnikov* [24].

Nu putem accepta următoarea poziție a acestui autor: relațiile sociale cu privire la proprietate constituie obiectul juridic principal al infracțiunilor reunite sub denumirea de delapidare a averii străine. Considerăm că, din perspectiva legii penale ruse, această poziție presupune confundarea obiectului juridic generic al respectivelor infracțiuni cu obiectul juridic principal al acestora. Din perspectiva legii penale autohtone, este de menționat că nu proprietatea, ci patrimoniul constituie valoarea socială fundamentală apărată împotriva infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM, în particular, și infracțiunilor prevăzute în Capitolul VI din Partea Specială a Codului penal, în general.

În același timp, susținem viziunea autorului, conform căreia, în ipoteza infracțiunilor reunite sub denumirea de escrocherie, intenția de a sustrage

apare până la sau în momentul transmiterii bunurilor victimei către făptuitor; în situația infracțiunilor reunite sub denumirea de delapidare a averii străine, intenția de a sustrage apare după acest moment. De aceea, în momentul transmiterii bunurilor victimei către făptuitor acesta nu abuzează de încrederea victimei.

Este adevărat că acesta nu este singurul criteriu de delimitare a infracțiunilor reunite sub denumirea de escrocherie, presupunând abuzul de încredere, de infracțiunile reunite sub denumirea marginală de delapidare a averii străine. Totuși, criteriul propus de D.Iu. Skripnikov ne-a determinat în mare parte să respingem (în compartimentul 2.1 al tezei) propunerea formulată de unii doctrinari de a fi exclusă sintagma „abuz de încredere" din dispoziția care stabilește răspunderea pentru infracțiunile reunite sub denumirea de escrocherie;

• lucrarea avându-i ca autori pe *S.V. Borisov* și *E.R. Hakimova* ce datează din 2010 [25].

Trebuie remarcat următorul punct de vedere al acestor doi autori: la momentul săvârşirii infracțiunilor reunite sub denumirea de delapidare a averii străine, făptuitorul deține dreptul de posesie asupra bunurilor încredinţate. În compartimentul 3.2 al tezei, respectivul punct de vedere facilitează identificarea următoarelor condiții pe care le îndeplinește administratorul în sensul art.191 CP RM: 1) împreună cu victima infracțiunii, ia parte la un raport juridic care are ca obiect bunurile ce urmează a fi sustrase. Acest raport juridic presupune ieșirea respectivelor bunuri, înainte de comiterea infracțiunii, din posesia nemijlocită a victimei; 2) la momentul săvârşirii infracțiunii, este posesorul nemijlocit al bunurilor victimei. Respectiv, victima infracțiunii, care ia parte la același raport juridic, este posesorul mijlocit al bunurilor sustrase.

Nu poate fi trecută cu atenția o altă opinie a lui S.V. Borisov și E.R. Hakimova: raportarea infracțiunilor, reunite sub denumirea de delapidare a averii străine, la infracțiunile patrimoniale exprimă o trăsătură importantă a acestor infracțiuni: bunurile reprezintă obiectul material al respectivelor infracțiuni; drept urmare, în ipoteza în care infracțiunile nu presupun influențarea nemijlocită infracțională asupra unor bunuri, acestea nu pot constitui infracțiunile reunite sub denumirea de delapidare a averii străine. În compartimentul 2.1 al tezei examinarea acestei opinii prin prisma prevederilor art.191 CP RM ne permite să conchidem că, în cazul infracțiunilor prevăzute la acest articol, obiectul material are, în primul rând, trăsăturile ce caracterizează obiectul material al sustragerii; în al doilea rând, există trăsături care individualizează obiectul material al infracțiunilor prevăzute

la art.191 CP RM în raport cu obiectul material al celorlalte infracțiuni săvârșite prin sustragere;

• lucrarea elaborată de *M.Poalelungi, I.Dolea, T.Vîzdoagă* și alți autori apărută de sub tipar în 2013 [5].

Tocmai în această lucrare, pentru prima dată, S.Brînza afirmă: în art.191 CP RM, sub denumirea de delapidare a averii străine sunt reunite patru variante-tip de infracțiuni și două variante agravate de infracțiuni. Pe bună dreptate, dânsul accentuează: la lit.c) alin.(2) și la alin.(4) și (5) art.191 CP RM sunt specificate nu circumstanțele agravante ale infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.191 CP RM. De fapt, la alin.(1), la lit.c) alin.(2) și la alin.(4) și (5) art.191 CP RM sunt prevăzute infracțiuni de sine stătătoare. Aceste infracțiuni se pot afla între ele în concurs.

Considerăm această luare de poziție extrem de importantă în vederea stabilirii cu precizie a conținutului legal al infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM.

În acest context, S.Brînza susține, just, că, în situația infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.191 CP RM, urmările prejudiciabile constau în prejudiciul patrimonial efectiv a cărui mărime se situează între limitele de 25 și 2500 unităţi convenţionale şi care nu are un caracter considerabil. Implicit, aceasta confirmă următoarele: nu există o componență „de bază" de delapidare a averii străine care ar consta în însușirea ilegală a bunurilor altei persoane, încredințate în administrarea făptuitorului, componență care: 1) nu ar presupune producerea unui prejudiciu patrimonial efectiv având o mărime concretă *și* 2) pe care s-ar grefa în calitate de circumstanțe agravante: a) producerea unui prejudiciu patrimonial efectiv în proporţii mici; b) producerea unui prejudiciu patrimonial efectiv a cărui mărime este între limitele de 25 şi 2500 unităţi convenţionale; c) producerea unui prejudiciu patrimonial efectiv în proporţii considerabile); d) producerea unui prejudiciu patrimonial efectiv în proporţii mari; e) producerea unui prejudiciu patrimonial efectiv în proporţii deosebit de mari;

• lucrarea aparținând lui *V.Cioclei* publicată în 2013 [3].

Potrivit acestui autor, nu întotdeauna proprietarul este cel direct afectat în rezultatul săvârșirii infracțiunilor reunite sub denumirea de delapidare a averii străine. Sprijinind o asemenea abordare, în compartimentul 2.1 al tezei argumentăm că nu există temeiuri de a-l considera doar pe proprietar victimă a infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM. Oricare alt posesor, care deține prerogativele ce-i permit să încredințeze unei alte persoane bunuri în administrare, poate fi victimă a respectivelor infracțiuni. În același făgaș, conchidem că obiectul juridic principal al infracțiunilor

prevăzute la art.191 CP RM îl formează relaţiile sociale cu privire la posesia asupra bunurilor mobile, nu relaţiile sociale cu privire la proprietatea asupra acestora.

În alt registru, în analiza pe care o realizăm în compartimentul 3.2 al tezei V.Cioclei ne ajută să răspundem la următoarea întrebare: pot oare subiecţii infracţiunilor specificate la art.191 CP RM să exercite funcţii cu caracter pur tehnic? Referindu-se la situaţia-premisă pe care este construită infracţiunea de abuz de încredere prevăzută de legea penală română (infracţiune asemănătoare în multe privinţe cu infracţiunile specificate la art.191 CP RM), acest autor susţine, just: prin deţinerea bunului trebuie să se înţeleagă dreptul de a stăpâni un bun în numele altuia; în acelaşi timp, trebuie de avut în vedere faptul că deţinerea bunului, ca situaţie juridică, nu trebuie confundată cu simpla deţinere fizică a bunului, în afara unui raport juridic. Aşadar, preexistenţa unui raport juridic (care are ca obiect bunurile ce urmează a fi sustrase) dintre făptuitor şi victimă este caracteristică pentru infracţiunile prevăzute la art.191 CP RM, nu pentru cele specificate la art.186 CP RM. Funcţiile cu caracter pur tehnic pot fi exercitate de cei care comit infracţiunile prevăzute la art.186 CP RM. În legătură cu munca pe care o prestează, aceştia pot avea doar acces la bunurile pe care le sustrag. Nu este posibil ca astfel de bunuri să le fi fost încredinţate în administrare.

Capitolul 2 ***„Elementele constitutive obiective ale infracţiunilor prevăzute la art.191 CP RM”*** este consacrat analizei obiectului şi a laturii obiective în cazul infracţiunilor prevăzute la art.191 CP RM.

Este de menţionat că nu proprietatea, ci patrimoniul constituie valoarea socială fundamentală apărată împotriva infracţiunilor specificate la art.191 CP RM, în particular, şi infracţiunilor prevăzute în Capitolul VI din Partea Specială a Codului penal, în general.

Cât priveşte obiectul juridic special, acesta este diferit pentru fiecare dintre infracţiunile prevăzute de Partea Specială a Codului penal. Această regulă rămâne valabilă chiar dacă două sau mai multe infracţiuni sunt prevăzute de acelaşi articol al legii penale. Drept urmare, obiectul juridic special trebuie stabilit pentru fiecare dintre infracţiunile specificate la art.191 CP RM. Obiectul juridic principal al acestor infracţiuni îl formează relaţiile sociale cu privire la posesia asupra bunurilor mobile.

În cazul infracţiunilor specificate la art.191 CP RM, caracterul multiplu al obiectului juridic special implică prezenţa obligatorie atât a obiectului juridic principal, cât şi a obiectului juridic secundar. Cu alte cuvinte, dacă nu se aduce atingere valorilor (şi relaţiilor) sociale care formează obiectul juridic secundar al infracţiunilor prevăzute la art.191 CP RM, nu

va fi întrunit nici conţinutul acestor infracţiuni. În ipoteza consemnată la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM, obiectul juridic secundar nu are un caracter alternativ. Pentru aplicarea răspunderii în baza acestei norme, este indispensabil ca, în plan secundar, să se aducă atingere atât relaţiilor sociale cu privire la executarea corectă a atribuţiilor de administrare în privinţa bunurilor încredinţate, cât şi relaţiilor sociale cu privire la desfăşurarea normală a activităţii de serviciu. În cazul în care nu se aduce atingere vreuneia din aceste două valori (și relații) sociale, prevederea de la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM va fi inaplicabilă. În toate cazurile, fără excepție, obiectul juridic secundar al infracțiunilor specificate la art.191 CP RM îl formează relaţiile sociale cu privire la executarea corectă a atribuţiilor de administrare în privinţa bunurilor încredinţate; doar în ipoteza consemnată la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM obiectul juridic secundar al acestor infracţiuni îl constituie, suplimentar, relaţiile sociale cu privire la desfăşurarea normală a activităţii de serviciu.

În cazul infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM, obiectul material are, în primul rând, trăsăturile ce caracterizează obiectul material al sustragerii. În al doilea rând, există trăsături care individualizează obiectul material al infracțiunilor specificate la art.191 CP RM în raport cu obiectul material al celorlalte infracțiuni săvârșite prin sustragere (care sunt prevăzute la art.186-188, 190 și 192 CP RM). Nici documentele asupra bunurilor încredințate în administrarea făptuitorului, nici dreptul asupra unor asemenea bunuri nu pot constitui obiectul (i)material al infracțiunilor specificate la art.191 CP RM. Nu există niciun temei de a devia de la axioma, potrivit căreia obiectul material al sustragerii, indiferent de forma pe care o adoptă, îl pot consitui doar bunurile mobile. Numai astfel de bunuri pot constitui obiectul material al infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM.

Considerăm obligatorii următoarele cinci caracteristici ale obiectului material al infracțiunilor reunite sub denumirea de delapidare a averii străine, caracteristici care rezultă din sintagma „încredințate în administrarea făptuitorului" utilizată în art.191 CP RM: a) încredințarea bunurilor în administrarea făptuitorului presupune că, înainte de comiterea infracțiunii, victima i le transmite benevol; b) indiferent de formele în care se concretizează temeiurile încredințării bunurilor în administrarea făptuitorului, aceste temeiuri trebuie să fie conforme cu legea; c) în rezultatul încredințării bunurilor în administrarea făptuitorului, acesta obține anumite prerogative sau împuterniciri asupra respectivelor bunuri; d) după încredințarea bunurilor în administrarea făptuitorului, acestuia îi revine obligația să asigure interesul celui care-i transmite bunurile; e) după încredințarea bunurilor în

administrarea făptuitorului, victima își păstrează dreptul de proprietate asupra acestora.

Bunurile care constituie obiectul contractelor (de exemplu, de comodat, locațiune sau leasing) pot reprezenta obiectul material al infracțiunilor specificate la art.191 CP RM. Or, din art.859, 875 și 923 din Codul civil reiese că aceste contracte nu sunt translative de proprietate.

În cazul în care făptuitorul consideră că bunurile i-au fost încredințate în proprietate (deși, în realitate, i-au fost conferite doar anumite prerogative sau împuterniciri asupra acestora), după care sustrage respectivele bunuri, va răspunde pentru tentativă la una dintre infracțiunile prevăzute la art.190 CP RM. În opoziție, în cazul în care făptuitorul consideră că i-au fost conferite doar anumite prerogative sau împuterniciri asupra bunurilor încredințate (deși, în realitate, bunurile i-au fost încredințate în proprietate), după care sustrage respectivele bunuri, va răspunde pentru tentativă la una dintre infracțiunile specificate la art.191 CP RM. Atunci când coproprietarul ia bunurile care constituie a lui cotă-parte, nu putem vorbi despre sustragere. Sustragere există atunci când coproprietarul ia bunurile care depășesc a lui cotă-parte.

Nu art.191 CP RM, ci art.352 CP RM este aplicabil în ipoteza în care făptuitorul revendică, în mod arbitrar și prin încălcarea ordinii stabilite, bunurile asupra cărora exercită un drept legitim sau presupus, iar aceste bunuri se dovedesc a fi cota-parte a unui alt coproprietar (altul decât făptuitorul) în proprietatea comună.

Este de menționat că forma scrisă a actului juridic, prin care se face încredințarea bunurilor în administrarea făptuitorului, nu în toate cazurile este necesară. Forma scrisă este necesară doar atunci când o cere legea. În ipoteza infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM, temeiurile încredințării bunurilor în administrarea făptuitorului trebuie să fie nu doar conforme cu legea. Ele mai trebuie să fie juridice (nu faptice). Doar în acest fel, în rezultatul încredințării bunurilor în administrarea făptuitorului, acesta va putea obține anumite prerogative sau împuterniciri asupra respectivelor bunuri.

Accentuăm că nu este oportună excluderea sintagmei „abuz de încredere” din dispoziția art.190 CP RM. O astfel de remaniere legislativă nu ar facilita delimitarea infracțiunilor în cauză de cele reunite sub denumirea de delapidare a averii străine.

În cazul în care bunurile altei persoane, încredințate în administrarea făptuitorului, au o calitate specială care depășește cadrul infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM, aplicabil va fi nu acest articol. Se va aplica o altă normă, specială în raport cu art.191 CP RM.

Menționăm că nu este posibilă evoluarea statului ca victimă a infracțiunilor specificate la art.191 CP RM, în particular, și a oricăror altor infracțiuni prevăzute de Partea Specială a Codului penal, în general. Nu există temeiuri de a-l considera doar pe proprietar victimă a acestor infracțiuni. Oricare alt posesor, care deține prerogativele ce-i permit să încredințeze unei alte persoane bunuri în administrare, poate fi victimă a acestor infracțiuni.

Banca este victimă a infracțiunii prevăzute la alin.(2^1) art.191 CP RM. Filialele şi reprezentanţele unei bănci nu pot avea calitatea de victime ale infracțiunii prevăzute la alin.(2^1) art.191 CP RM. Nu același lucru se poate afirma despre sucursalele băncilor. În sensul alin.(2^1) art.191 CP RM, prin „bancă" se are în vedere doar banca comercială, nu și BNM.

Infracțiunile specificate la art.191 CP RM sunt săvârșite exclusiv pe calea acțiunii. Aceste infracțiuni fac parte din rândul infracțiunilor săvârșite prin sustragere. Dihotomia „însușire" – „delapidare" nu caracterizează infracțiunile prevăzute la art.191 CP RM. În cazul acestor infracțiuni, însușirea și delapidarea nu constituie modalități normative cu caracter alternativ ale aceleiași fapte prejudiciabile.

Documentele – oficiale sau neoficiale – false nu pot fi folosite în contextul infracțiunilor specificate la art.191 CP RM.

Numai prejudiciul patrimonial efectiv, corespunzător valorii bunurilor sustrase de către făptuitor, poate alcătui urmările prejudiciabile produse de infracțiunile analizate.

Momentul de consumare a infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM îl marchează, după caz: a) scoaterea integrală a bunurilor victimei în afara teritoriului păzit (în cazul bunurilor statice); b) reţinerea bunurilor victimei la făptuitor în timpul transportării acestora, astfel încât bunurile în cauză să nu poată ajunge în posesia legitimă a celor abilitaţi a le recepționa (în cazul bunurilor dinamice).

Capitolul 3 *„Elementele constitutive subiective ale infracțiunilor reunite sub denumirea de delapidare a averii străine"* este dedicat analizei laturii subiective și a subiectului în ipoteza infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM.

În context, menționăm că intenția este singura formă de vinovăție posibilă în cazul infracțiunilor specificate la art.191 CP RM. La săvârșirea acestor infracțiuni făptuitorul manifestă intenție directă. În situațiile de transformare a intenției infracționale, la calificare se va reține infracțiunea atestată la momentul de consumare a faptei prejudiciabile, nu infracțiunea atestată la momentul începerii executării faptei prejudiciabile. În niciun caz

nu vom fi în prezența unui concurs dintre infracțiunea atestată la momentul de consumare a faptei prejudiciabile și infracțiunea atestată la momentul începerii executării faptei prejudiciabile. Nu putem exclude cu totul posibilitatea manifestării intenției subite de a săvârși infracțiunile prevăzute la art.191 CP RM.

În cazul infracțiunilor specificate la art.191 CP RM, nu motivul de cupiditate, ci scopul de cupiditate are un caracter obligatoriu. În vederea stabilirii înțelesului pe care-l are noțiunea „scop de cupiditate", trebuie să ne intereseze nu atât cine anume urmează să beneficieze de calitățile utile ale bunurilor sustrase. Importante sunt alte aspecte, anume: a) victima a fost privată de posibilitatea de a-și exercita efectiv atributele ce derivă din calitatea de proprietar sau de oricare alt posesor care deține prerogativele ce-i permit să încredințeze unei alte persoane bunuri în administrare; b) în consecință, făptuitorul a obținut posibilitatea reală de a folosi sau a dispune de bunurile victimei. Lipsa scopului de cupiditate o poate atesta dorința făptuitorului de a restitui ulterior bunurile luate, bunuri echivalente sau un alt echivalent al bunurilor victimei; până la această restituire, făptuitorul urmărește să folosească temporar bunurile care i-au fost încredințate în administrare. În prezența scopului folosinței temporare, art.191 CP RM nu poate fi aplicat.

Considerăm justificată stabilirea limitei minime de vârstă a răspunderii penale de 16 ani pentru subiectul infracțiunilor prevăzute la art.191 CP RM. Totuși, nu sunt foarte numeroase ipotezele în care un asemenea subiect ar putea avea vârsta între 16 și 18 ani.

Pierderea calității speciale a subiectului infracțiunii după săvârșirea faptei prejudiciabile nu poate anula respectiva calitate, calificarea făcându-se potrivit normei penale care stabilește calitatea specială a subiectului infracțiunii în cauză. Totodată, dobândirea calității speciale a subiectului infracțiunii după comiterea faptei prejudiciabile corespunzătoare nu constituie temei pentru aplicarea normei penale care stabilește respectiva calitate specială a subiectului infracțiunii. Reținerea la calificare a acestei calități este posibilă numai în cazul în care ea a fost dobândită până la momentul de consumare a respectivei fapte prejudiciabile.

În sensul art.191 CP RM, administrator este persoana care îndeplinește următoarele condiții: a) poate avea doar prerogativele și împuternicirile ce derivă din calitatea de posesor legitim neproprietar al bunurilor care constituie obiectul material al infracțiunilor analizate; b) nu poate fi persoana care exercită un drept de proprietate – legitim sau chiar presupus – asupra bunurilor pe care le revendică de la o altă persoană; c) împreună cu victima infracțiunii,

ia parte la un raport juridic care are ca obiect bunurile ce urmează a fi sustrase. Acest raport juridic presupune ieşirea respectivelor bunuri, înainte de comiterea infracţiunii, din posesia nemijlocită a victimei; d) la momentul săvârşirii infracţiunii, este posesorul nemijlocit al bunurilor victimei. Respectiv, victima infracţiunii, care ia parte la acelaşi raport juridic, este posesorul mijlocit al bunurilor sustrase; e) la momentul săvârşirii infracţiunii, manevrează bunurile victimei în virtutea unor temeiuri juridice, nu faptice; f) exercită cu drept, nu *sine jure*, atribuţiile de administrare a bunurilor victimei.

Guvernatorul BNM nu poate avea calitatea de subiect al infracţiunii specificate la alin.(2^1) art.191 CP RM. În schimb, acesta poate avea calitatea de subiect al infracţiunilor prevăzute la alin.(1), (2), (3)-(5) art.191 CP RM.

În sensul alin.(2^1) art.191 CP RM, administrator al băncii este persoana fizică care nu neapărat administrează o bancă ca pe o persoană juridică. Important este altceva: administratorul băncii trebuie să fie învestit prin lege sau statut să-şi asume obligaţii, de sine stătător sau împreună cu alte persoane, în numele şi în contul băncii. În lipsa acestei condiţii, nu putem vorbi despre administrator al băncii în sensul alin.(2^1) art.191 CP RM.

Capitolul 4 *„Circumstanţele agravante prevăzute la lit.b) şi d) alin.(2) şi la alin.(3) art.191 CP RM”* este consacrat investigării circumstanţelor care au ca efect agravarea răspunderii conform lit.b) sau d) alin.(2) ori alin.(3) art.191 CP RM.

În această ordine de idei, menţionăm că circumstanţa agravantă consemnată la lit.b) alin.(2) art.191 CP RM nu este operaţională în următoarele două ipoteze: a) infracţiunea prevăzută la alin.(1) art.191 CP RM este săvârşită de o persoană având calitatea specială de administrator, împreună cu o persoană care nu are o asemenea calitate; b) infracţiunea specificată la alin.(1) art.191 CP RM este comisă de o persoană având calitatea specială de administrator, prin intermediul unei persoane care nu are o astfel de calitate. În situaţia în care decizia, care contravine dispoziţiei de la alin.(1) art.191 CP RM, este adoptată de doi sau mai mulţi membri ai unui organism decizional colegial, apare temeiul aplicării lit.b) alin.(2) art.191 CP RM.

În ipoteza specificată la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM, nu este obligatoriu ca persoana cu funcţie de răspundere sau persoana, care gestionează o organizaţie comercială, obştească sau altă organizaţie nestatală, să aibă contact direct cu bunurile victimei. În mod obişnuit, acest contact este unul posibil, virtual. Însă, în caz de necesitate, el poate deveni real, efectiv. Ceea ce contează cu adevărat este dacă: a) subiectul este sau nu o persoană cu funcţie de răspundere sau o persoană care gestionează o organizaţie

comercială, obştească sau altă organizaţie nestatală; b) subiectul îşi foloseşte sau nu situaţia de serviciu. În eventualitatea confirmării ambelor acestor ipoteze, trebuie aplicată răspunderea potrivit lit.d) alin.(2) art.191 CP RM.

Este generatoare de erori de calificare utilizarea în practica judiciară a sintagmei „persoană cu funcţie de răspundere materială". Din această sintagmă nu reiese cu claritate dacă se are în vedere sau nu subiectul infracţiunii prevăzute la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM. Nu este posibil ca săvârşirea infracţiunii specificate la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM să presupună excesul de putere sau depăşirea atribuţiilor de serviciu. Dispoziţia de la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM nu poate fi aplicată în cazul în care făptuitorul: a) are calitatea specială de persoană cu funcţie de răspundere sau de persoană care gestionează o organizaţie comercială, obştească sau altă organizaţie nestatală; b) cu toate acestea, nu-şi foloseşte situaţia de serviciu. Dispoziţia în cauză poate fi aplicată doar atunci când cel care îşi foloseşte situaţia de serviciu are nu doar a) calitatea specială de persoană cu funcţie de răspundere sau de persoană care gestionează o organizaţie comercială, obştească sau altă organizaţie nestatală, ci şi b) calitatea specială de administrator. În lipsa celei de-a doua calităţi speciale, răspunderea se va aplica potrivit altor norme (de exemplu, potrivit lit.d) alin.(2) art.190 CP RM).

(Co)autor al infracţiunii specificate la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM poate fi doar persoana care posedă dubla calitate specială de: a) administrator şi b) persoană cu funcţie de răspundere sau persoană care gestionează o organizaţie comercială, obştească sau altă organizaţie nestatală, persoană care-şi foloseşte situaţia de serviciu. Va răspunde în calitate de organizator, instigator sau complice la infracţiunea prevăzută la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM acea persoană: a) căreia îi lipseşte fie cea de-a doua calitate specială nominalizată mai sus, fie ambele calităţi speciale menţionate *supra* şi b) care a luat parte la comiterea respectivei infracţiuni. Prevederile de la art.327 sau 335 CP RM ori de la art.312 din Codul contravenţional nu pot fi aplicate în ipoteza în care infracţiunea prevăzută la alin.(1) art.191 CP RM este săvârşită cu folosirea situaţiei de serviciu.

În cazul săvârşirii infracţiunii prevăzute la alin.(3) art.191 CP RM de către un grup criminal organizat, norma în cauză este aplicabilă cu condiţia că persoanele, care alcătuiesc respectivul grup, au calitatea specială de administrator sau de administrator al băncii.

CONCLUZII GENERALE ŞI RECOMANDĂRI

Ca o trecere în revistă a obiectivelor realizate în cadrul investigaţiei noastre, se impun următoarele ***concluzii generale***:

1) nu proprietatea, ci patrimoniul constituie valoarea socială fundamentală apărată împotriva infracţiunilor specificate la art.191 CP RM, în particular, şi infracţiunilor prevăzute în Capitolul VI din Partea Specială a Codului penal, în general;

2) în cazul infracţiunilor prevăzute la art.191 CP RM, obiectul material are, în primul rând, trăsăturile ce caracterizează obiectul material al sustragerii. În al doilea rând, există trăsături care individualizează obiectul material al infracţiunilor specificate la art.191 CP RM în raport cu obiectul material al celorlalte infracţiuni săvârşite prin sustragere (care sunt prevăzute la art.186-188, 190 şi 192 CP RM);

3) nu există temeiuri de a-l considera doar pe proprietar victimă a infracţiunilor prevăzute la art.191 CP RM. Oricare alt posesor, care deţine prerogativele ce-i permit să încredinţeze unei alte persoane bunuri în administrare, poate fi victimă a acestor infracţiuni;

4) infracţiunile prevăzute la art.191 CP RM sunt săvârşite exclusiv pe calea acţiunii;

5) dihotomia „însuşire" – „delapidare" nu caracterizează infracţiunile prevăzute la art.191 CP RM. În cazul acestor infracţiuni, însuşirea şi delapidarea nu constituie modalităţi normative cu caracter alternativ ale aceleiaşi fapte prejudiciabile;

6) la săvârşirea infracţiunilor prevăzute la art.191 CP RM făptuitorul manifestă intenţie directă;

7) în cazul infracţiunilor prevăzute la art.191 CP RM, nu motivul de cupiditate, ci scopul de cupiditate are un caracter obligatoriu;

8) este justificată stabilirea limitei minime de vârstă a răspunderii penale de 16 ani pentru subiectul infracţiunilor specificate la art.191 CP RM. Totuşi, nu sunt foarte numeroase ipotezele în care un asemenea subiect ar putea avea vârsta între 16 şi 18 ani;

9) în ipoteza consemnată la lit.b) alin.(2) art.191 CP RM, infracţiunea poate fi săvârşită doar de către cei care posedă calitatea specială de administrator;

10) în ipoteza specificată la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM, nu este obligatoriu ca persoana cu funcţie de răspundere sau persoana care gestionează o organizaţie comercială, obştească sau altă organizaţie nestatală să aibă contact direct cu bunurile victimei.

Problema ştiinţifică importantă rezolvată rezidă în elaborarea instrumentarului de interpretare a dispoziţiilor art.191 CP RM, fapt care a condus la clarificarea pentru teoreticienii şi practicienii din domeniul dreptului penal a condiţiilor de aplicabilitate a acestui articol, în vederea calificării corecte a faptelor în baza art.191 CP RM.

Aportul nostru la ridicarea gradului de investigaţie a celor mai controversate probleme ale ştiinţei şi practicii dreptului penal vizând infracţiunile prevăzute la art.191 CP RM se exprimă în: stabilirea notelor distinctive ale victimei infracţiunilor prevăzute la art.191 CP RM; determinarea particularităţilor ce caracterizează subiectul infracţiunilor prevăzute la art.191 CP RM; elucidarea criteriilor de delimitare a infracţiunilor specificate la art.191 CP RM de infracţiunile prevăzute la art.327, 352 şi altele din Codul penal etc.

În legătură cu investigaţiile întreprinse în cadrul tezei, venim cu un şir de ***recomandări*** ce pot fi luate în considerare la perfecţionarea Codului penal, a Codului contravenţional, precum şi a Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor”, nr.23 din 28.06.2004:

1) excluderea sintagmei „averii străine” din denumirea şi dispoziţia art.191 CP RM;

2) modificarea dispoziţiei de la alin.(1) art.191 CP RM după cum urmează: sintagma „însuşirea ilegală” să fie substituită prin cuvântul „sustragerea”;

3) excluderea cuvântului „însuşire” din dispoziţia art.105 din Codul contravenţional;

4) excluderea din art.126 CP RM a alineatului (2);

5) excluderea: din alin.(2) art.186 CP RM a literei d); din alin.(2) art.187 CP RM a literei f); din alin.(2) art.188 CP RM a literei f); din alin.(2) art.190 CP RM a literei c); din alin.(2) art.191 CP RM a literei c);

6) substituirea termenului „considerabile” din art.21, 180, 229, 230, 247, 327-329, 335, 364, 370, 374 şi 376 CP RM cu termenul „mari”;

7) în art.134^{13} CP RM: a) modificarea sintagmei „alin.(2) art.239^{1} şi art.239^{2}” după cum urmează: „alin.(2) art.239^{1}, art.239^{2}”; b) după cuvintele „art.239^{2}” să fie introduse cuvintele „alin.(3) art.252 şi alin.(3) art.335”;

8) modificarea explicaţiei de la alin.7 pct.17 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor”, nr.23 din 28.06.2004, după cum urmează: „Dispoziţia de la lit.b) alin.(2) art.191 CP RM poate fi aplicată numai în

cazul în care toate persoanele, care au participat la comiterea infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.191 CP RM, posedă calitatea specială de administrator";

9) modificarea alin.4 pct.17 al Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor", nr.23 din 28.06.2004, după cum urmează: din „În sensul art.191 CP, „a administra" înseamnă: 1) a avea dreptul de a da dispoziţii cu privire la primirea, păstrarea sau eliberarea de bunuri; 2) a veni în contact direct şi material cu bunurile altei persoane, datorită atribuţiilor administratorului, legate de primirea, păstrarea sau eliberarea bunurilor" în „În sensul art.191 CP, „a administra" înseamnă: 1) a avea dreptul de a da dispoziţii cu privire la primirea, păstrarea sau eliberarea de bunuri şi/sau 2) a veni în contact direct şi material cu bunurile altei persoane, datorită atribuţiilor administratorului, legate de primirea, păstrarea sau eliberarea bunurilor".

Avantajele acestor recomandări sunt următoarele:

a) s-ar preveni admiterea erorilor judiciare care, la moment, sunt generate de interpretarea defectuoasă a prevederilor de la art.191 CP RM;

b) soluţiile propuse ar pune capăt unor controverse din teoria şi practica dreptului penal. De exemplu, ar înceta polemicile privind lipsa/prezenţa dreptului subiectului infracţiunii prevăzute la lit.d) alin.(2) art.191 CP RM de a veni în contact direct şi material cu bunurile victimei;

c) impactul asupra economiei naţionale ar consta în reducerea costurilor legate de: rejudecarea cauzelor ca urmare a recalificării de la art.191 CP RM la art.186, 190, 327, 352 sau altele din Codul penal, ori viceversa; pronunţarea de către CtEDO a unor hotărâri nefavorabile statului Republica Moldova, în legătură cu încălcarea unor drepturi prevăzute de Convenţia europeană pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, când sunt admise erori în aplicarea legii penale, consemnate mai sus.

Planul de cercetări de perspectivă include următoarele repere:

1. Elaborarea proiectului Hotărârii Plenului Curţii Supreme de Justiţie consacrate practicii de aplicare a răspunderii penale pentru infracţiunile specificate la art.191 CP RM;

2. Analiza juridico-istorică, secundată de examinarea aprofundată în planul dreptului comparat a infracţiunilor prevăzute la art.191 CP RM;

3. Studierea efectelor pozitive şi negative pe care amendamentele operate la 25.07.2014 le au asupra calităţii aplicării art.191 CP RM.

BIBLIOGRAFIE:

1. Barbăneagră A., Berliba V., Gurschi C. et al. *Codul penal comentat şi adnotat*. Chişinău: Cartier, 2005.
2. Brînza S., Ulianovschi X., Stati V. et al. *Drept penal. Partea Specială. Vol.II*. Chişinău: Cartier, 2005.
3. Cioclei V. *Drept penal. Partea Specială. Infracţiuni contra persoanei şi infracţiuni contra patrimoniului*. Bucureşti: C.H. Beck, 2013.
4. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu* / Sub red. lui A.Barbăneagră. Chişinău: ARC, 2003.
5. Poalelungi M., Dolea I., Vîzdoagă T. et al. *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. Chişinău: Tipografia Centrală, 2013.
6. Pop O. *Infracţiunea delapidării*. Timişoara: Mirton, 2002.
7. Popescu M., Popa F. *Delapidarea în dreptul penal maghiar*. În: Dreptul, 2003, nr.11, p.191-196.
8. Selevestru I. *Obiectul juridic al infracţiunilor prevăzute la art.191 „Delapidarea averii străine" din Codul penal*. În: Revista Naţională de Drept, 2015, nr.3, p.41-48.
9. Selevestru I. *Obiectul material al infracţiunilor prevăzute la art.191 „Delapidarea averii străine" din Codul penal (Partea I; Partea II)* . În: Revista Naţională de Drept, 2015, nr.4, p.61-67; nr.5, p.39-45.
10. Selevestru I. *Fapta prejudiciabilă din cadrul infracţiunilor prevăzute la art.191 „Delapidarea averii străine" din Codul penal*. În: Revista Naţională de Drept, 2015, nr.7, p.48-52; nr.8, p.55-60.
11. Selevestru I. *Urmările prejudiciabile şi legătura cauzală în ipoteza infracţiunilor prevăzute la art.191 „Delapidarea averii străine" din Codul penal*. În: Revista Naţională de Drept, 2015, nr.9, p.41-47; nr.10, p.50-55.
12. Selevestru I. *Victima infracţiunilor prevăzute la art.191 CP RM*. În: Revista ştiinţifică a USM „Studia Universitatis Moldaviae". Seria „Ştiinţe sociale". Chişinău: CEP USM, 2015, nr.3, p.194-199.
13. Selevestru I. *Subiectul infracţiunilor prevăzute la art.191 CP RM*. În: Revista ştiinţifică a USM „Studia Universitatis Moldaviae". Seria „Ştiinţe sociale", 2015, nr.8, p.157-168.
14. Selevestru I. *Infracţiunile prevăzute de art.191 din Codul penal al Republicii Moldova şi de normele corespondente din legea penală română (analiză de drept comparat)*. În: Integrare prin cercetare şi inovare. Conferinţă ştiinţifică naţională cu participare internaţională. Rezumate ale comunicărilor. Ştiinţe juridice. Ştiinţe economice. Chişinău, 2015, p.56-59.
15. Selevestru I. *Răspunderea penală pentru delapidarea averii străine*. Chişinău, CEP USM, 2015.

16. Zaporojan I. *Obiectul material al delapidării averii străine*. În: Analele Ştiinţifice ale USM. Seria „Ştiinţe socioumanistice”. Vol.I. Chişinău: CEP USM, 2005, p.436-438.
17. Zaporojan I. *Subiectul infracţiunii de delapidare a averii străine*. În: Analele Ştiinţifice ale USM. Seria „Ştiinţe socioumanistice”. Vol.I. Chişinău: CEP USM, 2005, p.439-441.
18. Zaporojan I. *Probleme privind definirea noţiunii de sustragere şi natura juridică a delapidării averii străine*. În: Analele Ştiinţifice ale USM. Seria „Ştiinţe socioumanistice”. Vol.I. Chişinău: CEP USM, 2006, p.570-573.
19. Zaporojan I. *Sugestii asupra delimitării delapidării averii străine de infracţiunile conexe*. În: Analele Ştiinţifice ale USM. Seria „Ştiinţe socioumanistice”. Vol.I. Chişinău: CEP USM, 2006, p.574-577.
20. Zaporojan I. *Tentativa de delapidare a averii străine*. În: Revista Naţională de Drept, 2005, nr.12, p.82-84.
21. Zaporojan I. *Pregătirea de infracţiunea de delapidare a averii străine*. În: Revista Naţională de Drept, 2006, nr.1, p.74-76.
22. Zaporojan I. *Experienţa legislativă a unor state din bazinul Mării Negre în contracararea infracţiunii de delapidare a averii străine*. În: Revista ştiinţifică a USM „Studia Universitatis”. Seria „Ştiinţe sociale”. Chişinău: CEP USM, 2007, nr.3, p.207-211.
23. Zaporojan I. *Răspunderea penală pentru delapidarea averii străine în legislaţia unor state occidentale: experienţă susceptibilă de receptare*. În: Revista ştiinţifică a USM „Studia Universitatis”. Seria „Ştiinţe sociale”. Chişinău: CEP USM, 2007, nr.6, p.217-221.
24. Скрипников Д.Ю. *Присвоение и растрата как способы обращения и изъятия чужого имущества, вверенного виновному*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2008.
25. Борисов С.В., Хакимова Э.Р. *Уголовная ответственность за присвоение и растрату.* Москва: Международный юридический институт, 2010.

ADNOTARE

Selevestru Irina, „Răspunderea penală pentru delapidarea averii străine”, teză de doctor în drept la specialitatea 554.01 – Drept penal şi execuţional penal. Chişinău, 2016

Teza cuprinde: Introducere, 4 capitole, concluzii generale şi recomandări, bibliografia din 497 titluri, 146 pagini text de bază. Rezultatele obţinute sunt publicate în 8 lucrări ştiinţifice.

Cuvinte-cheie: delapidarea averii străine; sustragere; posesie; bunuri încredinţate în administrare; scop de cupiditate; administrator; administrator al băncii.

Domeniul de studiu. Această lucrare este axată pe una dintre cele mai actuale şi complexe probleme ale Părţii Speciale a Dreptului penal: răspunderea penală pentru delapidarea averii străine.

Scopul tezei de doctorat: aprofundarea concepţiei de aplicare a răspunderii pentru infracţiunile prevăzute la art.191 CP RM.

Obiectivele: stabilirea întinderii şi conţinutului obiectului juridic şi ale obiectului material în cazul infracţiunilor specificate la art.191 CP RM; prezentarea de argumente în sprijinul tezei că infracţiunile prevăzute la art.191 CP RM sunt infracţiuni săvârşite prin sustragere; relevarea particularităţilor ce caracterizează victima şi subiectul în ipoteza infracţiunilor specificate la art.191 CP RM etc.

Noutatea ştiinţifică şi originalitatea rezultatelor obţinute. Caracterul novator al lucrării este determinat de faptul că în cadrul acesteia sunt propuse noţiuni, teze, concepţii, care pun într-o nouă lumină unele dintre cele mai controversate probleme ce ţin de aplicarea răspunderii pentru infracţiunile prevăzute la art.191 CP RM. Originalitatea rezultatelor obţinute de autor constă în investigarea celor mai litigioase probleme ale ştiinţei şi practicii dreptului penal ce vizează aceste infracţiuni.

Problema ştiinţifică importantă rezolvată rezidă în elaborarea instrumentarului de interpretare a dispoziţiilor art.191 CP RM, fapt care a condus la clarificarea pentru teoreticienii şi practicienii din domeniul dreptului penal a condiţiilor de aplicabilitate a acestui articol, în vederea calificării corecte a faptelor în baza art.191 CP RM.

Importanţa teoretică şi valoarea aplicativă a lucrării. În baza investigaţiilor efectuate, s-a constatat existenţa unor carenţe de sorginte normativă, cât şi insuficienţa unor lucrări consacrate materiei cercetate. Această stare de lucruri împiedică aplicarea şi interpretarea corectă a prevederilor art.191 CP RM. În vederea înlăturării acestor neajunsuri, comunităţii ştiinţifice îi sunt înaintate concluzii şi recomandări de perfecţionare a cadrului normativ.

Implementarea rezultatelor ştiinţifice. Acestea sunt aplicabile în activitatea practică a organelor de drept, în special în ce priveşte interpretarea şi aplicarea corectă a dispoziţiilor art.191 CP RM. De asemenea, ele pot fi luate în considerare la elaborarea de publicaţii ştiinţifice cu caracter de îndrumare pentru cadrele didactice, studenţi, masteranzi, doctoranzi.

РЕЗЮМЕ

Селевестру Ирина, «Уголовная ответственность за присвоение чужого имущества», диссертация на соискание ученой степени доктора права. Специальность 554.01 – Уголовное право и уголовно-исполнительное право. Кишинэу, 2016

Диссертация содержит: Введение, 4 главы, общие выводы и рекомендации, библиографию из 497 наименований, 146 страниц основного текста. Полученные результаты опубликованы в 8 научных работах.

Ключевые слова: присвоение чужого имущества; хищение; владение; имущество, вверенное в управление; корыстная цель; управляющий; администратор банка.

Область исследования. Данная работа посвящена изучению одной из самых актуальных и сложных проблем Особенной части Уголовного права: уголовная ответственность за присвоение чужого имущества.

Цель исследования заключается во всестороннем, углубленном изучении концепции применения ответственности за деяния, предусмотренные ст.191 УК РМ.

Задачи исследования: установление объема и содержания объекта и предмета преступлений, предусмотренных ст.191 УК РМ; приведение доводов в поддержку тезиса, согласно которому преступления, предусмотренные ст.191 УК РМ, причисляются к преступлениям, совершаемым посредством хищения т.д.

Научная новизна и оригинальность полученных результатов. Инновационный характер работы определяется тем, что в ней предлагаются понятия, тезисы, концепции, которые представляют в новом свете некоторые из наиболее дискуссионных вопросов, касающихся применения ответственности за преступления, предусмотренные ст.191 УК РМ. Оригинальность полученных результатов состоит в том, что исследованы наиболее спорные в науке и практике уголовного права вопросы, касающиеся данных преступлений.

Научная задача особой важности нашедшее решение заключается в разработке инструментария для толкования положений ст.191 УК РМ, что способствовало уяснению теоретиками и практическими работниками в сфере уголовного права условий при которых может применяться данная статья, с целью правильной квалификации деяний в соответствии со ст.191 УК РМ.

Теоретическая значимость и практическая применяемость. Ценность диссертации состоит в предложенных автором выводах и рекомендациях законодательного характера, направленных на оптимизацию деятельности в области установления и применения уголовной ответственности за преступления, предусмотренные ст.191 УК РМ.

Апробация результатов диссертационного исследования. Полученные результаты используются в учебном процессе, могут быть применены в практической деятельности правовых органов, особенно при квалификации деяний, предусмотренных ст.191 УК РМ.

ANNOTATION

Selevestru Irina, „Penal liability for embezzlement of others' wealth", doctoral thesis in law on specialty 554.01 – Penal and penal executional law. Chisinau, 2016

The thesis includes: Introduction, 4 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 497 titles, 146 basic text pages. The achieved results are published in 8 scientific papers.

Keywords: embezzlement of others' wealth; theft; possession; goods entrusted for administration; cupidity purpose; administrator; administrator of the bank.

Field of study. This paper focuses on one of the most actual and complex issues of the Special Part of the Penal law: the penal liability for embezzlement of others' wealth.

The purpose of the doctoral thesis: expending the concept of applying penal liability for offences referred to at art.191 PC RM.

Objectives: establishing the scope and content of the legal object and material object for the offences specified at art.191 PC RM; presenting arguments in support of the thesis that the offences set forth at art.191 PC RM are offences committed by theft; revealing features that characterizes the victim and subject of the offences specified at art.191 PC RM etc.

The scientific novelty and the originality of the achieved results. The novelty of the paper is determined by the fact that within are proposed notions, theses, concepts that put in a new light some of the most controversial issues related to the application of penal liability for offences set forth at art.191 PC RM. The originality of the obtained results consists in the necessity of investigating the most controversial issues of the penal law science and practice with regard to the offences in question.

The important scientific problem resolved consists in developing the interpretation toolkit with regard to the provisions of art.191 PC RM, which led to the clarification for theorists and practitioners in the field of penal law on the applicability conditions of this article, towards respecting the principle of legality during the qualification of actions in accordance to art.191 PC RM.

The theoretical importance and the applicability value of the paper. Based on the conducted investigations, there was revealed several deficiencies of regulatory nature, as well as the insufficiency of scientific works devoted to the investigated matter. This situation prevents the correct application and interpretation of the provisions of art.191 PC RM. To overcome these shortcomings, to the scientific community are submitted a series of conclusions and recommendations to improve the regulatory framework.

Implementation of the obtained scientific results. The results are applicable in the practice of law enforcement bodies, in particular with regard to the interpretation and proper application of art.191 PC RM. Also, the obtained results can be considered in the development of scientific works as guidelines for teachers, students, master and doctoral students.

SELEVESTRU Irina

RĂSPUNDEREA PENALĂ PENTRU DELAPIDAREA AVERII STRĂINE

Specialitatea 554.01 – Drept penal şi execuţional penal

Autoreferatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 17.03.2016.
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar: 1,75.

Formatul 60×84 $^{1}/_{16}$
Tirajul 50 ex.
Comanda nr.194.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. A.Mateevici, 60. Chişinău, MD 2009